

A csermajori középiskola könyvtárának rövid története

A kezdetek

*„Könyvtárak nélkül mi maradna?
Se múlt, se jövődő.” (Ray Bradbury)*

Csermajor kis település az ország nyugati határszélén, Soprontól kb. 30, Kapuvártól 8 km-re. Napjainkban is működik itt a hazánkban elsőként megalapított tejgazdasági szakiskola jogutódja. 1890-ben Láncpusztán nyitotta meg kapuit a Sárvári Magyar Királyi Tejgazdasági Szakiskola, mely 1929 óta a Sopron közelében található Csermajorban képezi a tejipar – 1998-tól az általános élelmiszeripar – számára a szakembereket.

1994 óta könyvtárosként dolgozom e nagymúltú intézményben. Az alábbiakban az iskolai könyvtár történetét szeretném felvázolni.¹ A gyűjteményre vonatkozó adatokat elsősorban primér forrásokból szereztem: a Soproni Levéltárban és a csermajori Ujhelyi Imre Tejipari Középiskola, Szaktanácsadó és Továbbképző Intézet irattárában kutattam.

Az 1901-ben kiadott mezőgazdasági szakoktatási évkönyvben találjuk az első említést az iskolai könyvtárról:

„Az elméleti oktatás megkönnyítésére szolgál az intézeti szakkönyvtár, a tejgazdasági és általános mezőgazdasági szaklapok.”²

Az iskola Rend- és fegyelmi szabályzatában ez áll:

„A tanulók az olvasóteremből semmit ki nem vihetnek: lapok és folyóiratok rendbentartásáról a hetesek gondoskodnak. A szakiskola könyvtárából a tanulók olvasás vagy tanulás végett könyveket kapnak, melyeket beszerzési áruk megtérítésének terhe mellett épségben tartoznak visszaadni.”³

A tantestület, illetve a diákság számára fenntartott állományt hosszú ideig külön kezelték. E feladatot mindig valamelyik tanár látta el.

Költözik az iskola

A Lajos bajor királyi főherceggel – a láncpusztai major tulajdonosával – negyven évre kötött

szerződés lejárta után az intézet 1929. november 24-én átköltözött a Sopron vármegyei Csermajorba, Esterházy Miklós herceg uradalmába.

A XX. század közepéig az állományt főként a különböző nyomdakkal való kapcsolattartás útján bővítették, de a minisztérium is gazdagította egy-egy értékes szakkönyvvel a gyűjteményeket, pl. 1948-ban A gyümölcsstermesztés kézikönyvét adományozta iskolánknak. Egy másik könyvet maga a szerző ajándékozott: *Grätz Ottó* a Tejgazdasági lexikon egy kötetét küldte el Csermajorba 1951-ben.

Egy – a szakminisztérium felhívására készített – ingóeltárból megtudhatjuk, hogy 1951 márciusában a könyvtárak együttes állománya 4662 kötet volt. A kimutatás szerző és cím szerint, az érték feltüntetésével tartalmazza a kötetek adatait.

1953. december 28-án íródott az első ránk maradt szakkönyvtári jegyzék, ami 19 szerző 37 művét sorolja fel, melyekből néhány kötet ma is megtalálható az iskola könyvtárában és múzeumban. Az első kölcsönzésekre és a gyűjteményekre vonatkozó adatok szintén az 1953-as évből állnak rendelkezésünkre: az ifjúsági könyvtár állománya 657 kötet, a tanárié 3372.

Az 1955 augusztusában kelt – a diákothon helyiségeit felmérő jelentésből – kiderül, hogy a kollégium épületében kapott helyet a könyvtár 13,37 m² alapterületen.

1961-ből találjuk az első adatokat az olvasók létszámára vonatkozóan: 150 beíratkozott diákja volt az ifjúsági könyvtárnak.

Az 1972. évi könyvtári jelentés – melyet az Agroinform szervezési osztályának küldtek – értékes információkat tartalmaz a könyvtárosok személyére, az állomány megoszlására és gyarapítására, valamint az olvasóforgalomra vonatkozóan.

Az iskola nemcsak költségvetési keretből növelte állományát, számos ajándékkönyvet is kapott különböző helyekről. Pl. 1973-ban a Győr-Sopron Megyei Múzeumok igazgatósága az Arrabona-sorozat tizenhárom kötetét küldte el térítésmentesen, azzal a céllal, hogy:

„az Arrabona hasznosan szolgálhatja a tanárok tevékenységét, a tanárok és diákok történeti, honismereti, néprajzi szakkörökben folytatott munkálatait, valamint a művészeti nevelést.”

Az iskola vezetése mindenkor nagy gondot fordított arra, hogy – az idejük nagy részét a külvilágtól meglehetősen elzárt helyen töltő –

diákjai számára az általános műveltség fejlesztéséhez, valamint a szakmában való elmélyüléshez szükséges dokumentumokat beszerezze. Ennek eredményeként 1976-ban az összevont ifjúsági és tanári könyvtár állománya már 5372 kötetes volt, és a kollégium egy 30 m²-es termében kapott helyet.

Az állomány gyarapodása következtében a könyvtár fokozatosan kinőtte addigi helyiségét, amely már csak kölcsönzésre volt alkalmas, hiszen a szekrényekkel zsúfolt teremben az olvasók nem tudtak leülni, és nehézkessé vált a kézi könyvek használata is.

Új épületben az állomány

1989-ben az iskola visszavásárolta a korábban saját tulajdonában lévő magtárépületet, melyben 1993-ban készült el a korszerűen felszerelt számítástechnikai kabinet és az iskolai könyvtár.

A tágas helyiségben lehetővé vált az állomány – használat szempontjából – legcélszerűbb elrendezése és kialakíthattunk egy negyven főt befogadó olvasótermet is.

A könyvtár 1994. évi átadásakor egyetlen leltárkönyvet sem tudtunk fellelni, így valamennyi dokumentum adatait – autopszia útján – újból fel kellett vennünk.

Az információkat számítógéppel dolgoztuk fel, és összeállítottunk három katalógust, hogy az állomány minél előbb az olvasók rendelkezésére állhasson.

A katalógusok tulajdonképpen nyomtatott jegyzékek voltak, melyek:

- a címek betűrendjében,
- szerzők szerint, valamint
- tematikus elrendezésben tartalmazták a gyűjtemény adatait.

Időközben elkezdtük kiépíteni számítógépes adatbázisunkat, melyet napjainkban is – az állomány gyarapodásával egy időben – folyamatosan bővítünk. Az így létrehozott nyilvántartásban a látogatóknak lehetőségük van nemcsak szerző, illetve cím szerint, hanem egyes betűcsoportokra, valamint érdeklődési körüknek megfelelő témák szerint is olvasmányt keresni.

A gyűjtemény áttekinthetőbbé vált, és a konkrét olvasói igények gyorsabban kielégíthetők, mint ahogy az lehetséges lenne a hagyományos katalóguscédulás nyilvántartás esetén.

1994 áprilisában nyílt meg az új könyvtár, és tovább bővítette az oktató-nevelő munka színtereit és eszközeit. Diákjaink nagy része tölti itt lyukasórát, délutáni szabadidejét egyéni tanulás, egy-egy érdekes témában való elmélyülés vagy egyszerűen az olvasás nyújtotta hasznos időtöltés miatt. A házi feladatok, az önálló kutatásigénylő, illetve szorgalmi dolgozatok elkészítéséhez is segítséget nyújt a könyvek lapozgatása. A könyvszeretetre és az önművelésre való nevelést segítik a könyvtárban tartott irodalomórák és foglalkozások.

Az olvasóteremben elhelyeztünk egy fénymásoló gépet, így lehetőség van arra, hogy diákjaink a kézikönyvekből, folyóiratokból helyben másolatot kérhessenek.

A költségvetési támogatáson kívül megragadunk minden alkalmat, hogy a gyarapításhoz plusz fedezetet biztosítsunk. 1995-ben a Nemzeti Kulturális Alap által kiírt – Középiskolai könyvtárak állományának gyarapítása című – pályázaton száz-ezer forint értékű könyvajándékot nyertünk. Ez az összeg éppen megduplázta könyvvásárlási keretünket, így olyan kiadványokat is beszerezhettünk, amelyeket e nélkül nem tudtunk volna megvenni.

2001 nyarán a Győr-Moson-Sopron Megye Közoktatási Közalapítványához benyújtott sikeres pályázatunkon 718 300, egy évvel később 405 600 forintot nyertünk. Gyarapíthattuk CD-ROM-készletünket: vásároltunk hangos szótára-

kat, nyelvoktató és gépírás-tanító lemezeket is. Az akkreditált felsőfokú szakképzésben részt vevő hallgatóink számára elengedhetetlen a szakirodalom gyakori használata, hiszen a tanulást segítő jegyzetek csupán eligazítást adnak, felhívják a figyelmet egy-egy feltétlenül megismerendő szakkönyvre, melyek azonban általában elég drágák, a hallgatók többsége nem tudja megvásárolni azokat. Könyvtárunk költségvetése sem elegendő valamennyi – a képzéseinkben használatos – szakkönyv beszerzésére, de a pályázatok nyújtotta segítség nagyban hozzájárul állományunk fejlesztéséhez, és így tanulóink is megtalálhatják gyűjteményünkben a legfontosabbakat.

Az állomány ma már több mint tizenháromezer dokumentumból áll, melyek nagy részét szabadpolcon helyeztük el.

Internet a könyvtárban

Iskolánk 1998 nyarán a Sulinet-program keretében értékes multimédiás számítógépeket és internet-előfizetést kapott. E gépekből helyeztünk el hármat a könyvtár olvasótermében, melyeket a tanulók a könyvtár nyitvatartási idejében szabadon használhatnak.

Számtalan esetben hallani arról, hogy a számítógépek használata leszoktatja a gyerekeket az olvasásról és a könyvhasználatról – és ez gyakran így is van. Diákjaink egy részének van már

otthon számítógépe, néhányuknak internethasználatra is lehetősége nyílik. Sajnos azt tapasztalom, hogy sokuk egy-egy könyv kézbevétele helyett inkább a számítógépes játékokat részesíti előnyben, ha kikapcsolódni vágyik. Ennek egyik okát abban látom – utalva neves olvasáshozászociológusok véleményére⁴ –, hogy a középiskolás korú tanulók egy része funkcionális analfabéta. Kölcsönös hatásokra kell gondolnunk:

egyrészt e tanulók az általános iskolában nem jutottak el az értő olvasás szintjére, ezért a későbbiekben nem szívesen olvasnak, hiszen amíg arra kell figyelniük, hogy az egyes szavak mit jelentenek, nem tudják a szöveg szépségét élvezni; másrészt az internethasználat térhódításával növekszik azon funkcionális analfabéták száma is, akik szinte nem is olvassák, hanem „fogyasztják” a monitoron megjelenő szövegeket. Az internetben rejlő lehetőségeket ma már nem lehet – és nem is szabad – figyelmen kívül hagyni, de nagyon fontos annak megértetése tanulóinkkal, hogy a virtuális játékok nem helyettesíthetik a szabadban, társaikkal eltöltött időt, és a könyvolvasás okozta élményt a monitor szövege nem pótolhatja.

Munkám során kedvező tapasztalatokra is szert tettem ezzel kapcsolatban: azok a diákok, akik – féltékenységből vagy az olvasás nem-szeretéséből fakadóan – eddig nem kölcsönöztek, a számítógépek és az internet iránti kíváncsiságuknak engedve bejönnek a könyvtárba. Így, könyvközelségbe kerülve már könnyebben lehet „terelgetni” őket az olvasás felé.

Az internet közelebb hozta a világot diákjaink számára: az elektronikus levelezéssel más iskolák tanulóival, az intézmények belső életével ismerkedhetnek meg, a világhálón való barangolás során pedig – a sok értéktelen információ mellett – számos olyan ismerethez jutnak, melyek kiegészíthetik a könyvekből elsajátítható tudnivalókat. Gondoljunk csak pl. a virtuális barangolásokra a világ fővárosaiban, múzeumaiban vagy a beszélő szótárral való tanulásra. Szinte már valamennyi nagy könyvtár katalógusai fellelhetők a világhálón, melyeket használva lehetővé válik az állományokban való on-line keresés.

Úgy gondolom tehát, hogy a könyvtárban elhelyezett számítógépek – természetesen megfele-

lő odafigyelés mellett – nagy segítségére lehetnek tanulóinknak a minél szélesebb körű ismeretszerzésben.

Jegyzetek

¹ A könyvtár történetét részletesen ismertetem a Csermajori középiskola története 1889–2002 című OTDK-dolgozatomban, mellyel a 2003. április 23. és 25. között megrendezett XXVI. OTDK Pedagógiai, Pszichológiai, Közművelődési és Könyvtártudományi Szekciójában kiemelt I. helyezést értem el.

² Magyarország mezőgazdasági szakoktatásának évkönyve 1901. évre, 269. oldal

³ Uo. 277. oldal

⁴ Tudósklub – Olvasáskultúra az Internet korában. Új Pedagógiai Szemle, 1999./4. 57–63.

Pappné Szabó Alexandra
könyvtáros, szociálpedagógus
Ujhelyi Imre Tejjari Középiskola,
Szaktanácsadó és Továbbképző Intézet